

ՓԻԵԹՐՈՅ ՄԱՍՔԱՆԵԻ

Իտալական մամուլը ելլելով կուսակցական պայքարներու իր յուզումէն, պահ մը ամփոփուեցաւ շուրջը դադաղի մը, ուր կը հանդէժը երկրին մեծագոյն որդիներէն մին, Փիէթրոյ Մասքանէի Երաժշտագէտը: Իր արուեստի դարաւոր պարծանքներու աւերակներուն վրայ դեռ աղեկէղ՝ Իտալիան այսօր նոճի մ'ալ կ'երկնցնէ անոր յիշատակին՝ որ եղաւ մին իր ապրող փառքերէն:

Ամբողջ դպրոց մըն է որ կը փակուի իրմով. դասասկան հեղինակներու շարքն է, կարելի է ըսել, որ վերջ կը դառնէ այդ դատադիրն առջեւ:

Լէոնքաւալլոյէն յետոյ Փուլլէինի, Փուլլէինիէն յետոյ Մասքանեի, եւ երգերու ու երգիչներու այս հայրենիքը այսօր տադնալով մը կը զգայ թէ «ա՛լ տեսնելիք չունինք զանոնք»...: Այո՛, արուեստը կը մնայ դեռ, մինչ կ'անհետի արուեստաւորը. գեղեցիկի արտադրութիւնները կը շարունակեն դեռ ապրիլ, մինչ չկայ այլեւս զանոնք քանդակող ձեռքը. բայց ներկայիս Փուլլէինիէն յետոյ Մասքանեի ալ պակասը իր հետը կը տանի ճաշակի, մշտածեւակերպի եւ ըմբռնելու ամբողջ մըթնոլորտ մը:

Փ. Մասաքանեի ծնած է 7 դեկտ. 1863ին,
Լիվոռնոցի փոստական ընտանիքէ մը: Առա-
ջին վարժարկետները եղան Բառնարեան
կրօնաւորները, որոնց ղալրոցը քանի մը
քայլ միայն հեռու էր խանութէն:

Մասքանի ընտանիքը ու կրօնաւորները
լաւ յարաբերութեան մէջ էին. հետեւա-
բար անհանդարտ ու չարաճիճի պատանին
ընդունուեցաւ աւելի երբ բարեկամ մը քան
թէ աշակերտ: Հոն իր մտքին ու սրտին
տուրքերը դրուեցին վարժապետներու ու-
շադրութիւնն ու համակրութիւնը: Բայց
ամէն բան հարթ չէր քալեր, վասն զի
դպրոցական կարգապահութիւնը զօրաւոր
կողմը չէր աշակերտին: Երբեմն յոռի նի-
շերը կը տեղային, բայց չէին կարող խա-

փանել երգի խաղերը . պատանի Մասճան-
ելին կը սուլէր, կ'երգէր ոչ միայն տանը
մէջ, պարտէզին մէջ, փողոցներու մէջ եւ
ամէն կողմ, այլ նոյնիսկ դասարանի մէջ:
Համաձայն իր հօրը երազանքներուն՝ ան
պիտի ըլլար փաստաբան մը ու միանգա-
մայն հաշուակալը իր փուռին՝ որ սկսած
էր բարդաւածիլ . մինչ վարժապետները
չմտաբաժնի պատանիին մէջ երաժշտա-
կան հանճարի մը կայծերը: Անոնք եղան
որ համոզեցին հայրը հրաժարելու իր փը-
ռապանի հաշիւներէն ու թողլու որ տղան
նուիրուի երաժշտական ասպարէզին: Մը-
տաւ տեղական երգի դպրոցը, յետոյ՝
միշտ Լիւվոնոյի մէջ, շարունակեց Պիա-
նինի եւ մանաւանդ Սոֆֆրետինի վար-
պետներու ձեռքին տակ:

Կը պատմուի թէ դեռ 17 տարեկան հասակին՝ չարադրած ըլլայ պատարագ մը ու դեկավարած եպիսկոպոսին ներկայութեանը. եւ թէ ճաշակումի (Agnus Dei) ժամանակ ունկնդիր հաւատացեալները խելայել ծափահարած ըլլան, մինչ ուրիշներ կը հեծկտային: Մասքանեի կանուխէն ըսկըսած է չարադրել. քանի մը կրօնաշունչ երգերէ վերջ՝ 1881-82ին չարադրած է երկու համերգներ (sinfonia) Մամարանիմ մէջ (In filanda) եւ Առ Ուրախութիւն (Alla Gioia) Շիլլէրի մէկ ոտանաւորին միայ:

Հասցի պայքարը կու դայ դարձեալ խա-
փանկելու իր ծրարելիքը. բայց օգնութեան
կը հասնին հօրեղբայրը Ստեփան ու Լա-
րեոնէ կոմսը. այդ օգնութեամբ Մասքան-
եի կարող կ'ըլլայ անցնիլ Միլան ու մտնել
Երաժշտանոց 1882ին, շարունակելու իր
ուսումը: Հոն իբր ուսուցիչ կ'ունենայ
Սալադինոյ ու նշանաւոր ֆոնքիէլլի եւ
իբր անակերտակից՝ ֆուչչինի:

Երկու տարիէն կը թողու երաժշտանոցը, ու քանի մը տարիներ թափառելէ վերջ իր երկրին քաղաքներուն մէջ իրեն նուազախումբի ղեկավար, կը հաստատուի Ժամանակ մը Չերինիով, յետոյ կ'անցնի Փեղարոյ՝ Ճ. Ռոսսինի երաժշտական Լիկէոնին իրր տեսուչ ու երաժշտական շարադրութեան իրր ղասատու: Այդ շրջանին շարադրուած երգերը չեն գրաւեր հանրու-

Թեան ուշադրութիւնը: Վերջապէս Սոնդո-
նիոյ Միլանոս տպագրիչը՝ կը սարքէ մե-
լոտրամներու մրցում մը. Մասքանեի կը
մասնակցի այդ մրցումին իր Բաւալլերիա
Ռուսքիֆաւնայով: Գործը կը ներկայացուի
17 մայիս 1890ին Հոռմի Քոստանձի Թա-
տրոնին մէջ, ուր յաղթանակ մը կ'ըլլայ ու
յայտնութիւն մը. Հոռմէն շուտով կ'անցնի
իտալական կամ օտար միւս թատերադա-
մերուն վրայ՝ ազդանշանը տալով Մասքա-
նեիին փառքին ու բախտին:

Յաջորդ տարին, 31 հոկտ. 1891, Հոմբի
նոյն թատրոնին կը յանձնէ Բարեկամ
Ֆրից (Amico Fritz) իր դործը՝ նոյնպէս
փայլուն, ու երաժշտական տեսակէտով
նախորդին յաջող չարունակութիւնը։ Ա-
սոնց կը հետեւին Ռանքցաւները, Կուլիէլմ
Ռաք-ֆիլիֆ, Սիլուանոյ, Իգապոյ եւ յաջոր-
դաբար Իրիս, Բարեկամուհին, Դիմակա-
ւորները, Լոտովեթքա, եւն., եւ վերջին
դործը Ներոն, որոնք սակայն չեն ունենար
Քաւալլերիա Ռուսիֆանայի ժողովրդա-
կանութիւնը։

Թատերական գործերէ զուրս՝ ունի երդ
մը չեփորի ընկերակցութեամբ Առ Ճ.
Լեոփարտի, ի պատիւ բանաստեղծին հա-
րիւրամեակին՝ որ կը տօնուէր 29 Յունիս
1898ին, միջանուագներ (intermezzo), Նըն-
ջեցելոց Պատարագ մը (1906), Դիտելով
Պերնիքիի Սոսուի Թիւրքաւն, Էւն.:

Որքան ալ Մասքանեի կը շարունակէ՝
տալական դասական վարպետներու գիծը,
սակայն ունի խոր տարբերութիւններ ալ.
այնպէս որ երբ տիրեցին նոր իրապաշտ-
կոչուած գաղափարները, վարպետը նը-
կատուեցաւ այդ դպրոցին իբր տիպար ներ-
կայացուցիչը: Հոգ չէ թէ իրապաշտներու
«Ներտասարդ դպրոցին» մէջ, — կը գրէ
հեղինակ մը, — գործած ըլլայ Պիզէ իր
ոճով, այսինքն Փրանսական ու սպանիա-
կան խառնուրդով մը, բնականաբար դնե-
լով իր անձնական բնադրոշմը. հոգ չէ
թէ Մասսընէ իր կարգին երգած ըլլայ
Իւրայատուկ շէշտով մը «Ներտասարդ դը-
պրոցին» մէջ. բայց այդ տաճարը բար-
ձրացաւ, փառաւորուեցաւ իբր այդ, մի
միայն Իտալիոյ մէջ. եւ զոր սրբակերտեց

իւր պերճութեան մէջ, ամէնքէն աւելի
բարձր եւ ամէնքէն աւելի յանդուգն կեր-
պով՝ Փ. Մասքանի:

Մասքանների ճանչցումը է նաև լրագրի-
ներու եւ թերթերու մէջ իբրեւ հաճելի ու
սրամիտ գրող մը. միանգամայն խանդոտ
ճարտասան մը: 1929ին Հոտմի մէջ, —
ուր հաստատուած էր, — հրաւիրուեցաւ
անդամակցելու Իտալ. Արքունի Ճեմարա-
նին եւ եղաւ նոյնին փոխ-նախագահներէն
մին:

Կրակոտ ու բռնուն բնաւորութեամբ, լեզուանի ու խալթող երբեմն նոյնիսկ անցնելով պատշաճութեան սահմանները, բայց հակառակէն՝ հաստատուն ու առատասիրտ բարեկամութիւններուն մէջ:

Ծանօթ է իր յատուկ յարգալից բարեկամութիւնը Պիոս ԺԲ. Ս. Քահանայապետին հետ. քանի մը տարի առաջ ունկնդրութիւն խնդրեց ներկայացնելու համար Հասարակաց Հօր, իր սրտին «Երկու փուշերը» ինչպէս կ'ըսէր, իր սիրելի Թոռնեան ծանր հիւանդ էր ու շատ լրջօրէն կը մտահոգէր զինքը, և Երկրորդ՝ մեծապէս կը տառապէր պատեօրացմի աղէտներուն հետեւանքով:

Իսահանայապետը ապահովցուց Վարպե-
տը իր թոռնեային նկատմամբ, եւ աղջը-
նակը առողջացաւ. այդ օրէն Մասքանեի
իւր Սուրբ մը նկատեց Պիոս ԺԲ.ը: Լի ե-
րախտագէտ զգացումներով ուզեց նոր դաշ-
նաւորել ու Պապին նուիրել Ո՛ր՛կ երջամիկ
Հռոմ (O Felix Roma) նուագը, որ կ'եր-
գըւի Ս. Պետրոսի տօնին առթիւ. նոյնիսկ
պատրաստեց արուճանակը, բայց արդէն
գրեթէ 80 ամեայ՝ ուժերը լքեցին զինքը:

Մասքանի շատոնց կը տանջուէր պնդե-
րակութեամբ, որ վերջերս ծանրացած էր :
Վերջին ամիսներուն կորսնցուց նաեւ իր
անձին վարչութիւնը . երբեմն կը սթապէր
յանկարծ ու կը գտնէր ինքզինքը հեռակա-
սին առջեւ, ուր դացած էր կանչելու ան-
օգուտ տեղ, երբեմնի իրեն ծանօթ անձերը :

Երթալով աւելցաւ տաղնապը, այնպէս որ ա'լ կը դժուարէր ճանչնալու իր սնարին քովի անձերը: Զգալով իր մօտալուտ վախճանը՝ քովը կանչեց թոռը, — որդին

